

15.02.2024

Von der Leyen er lykkedes med at gøre klimapolitik til industripolitik. Men hvad vil hun gøre ved ønsket om en klimapause?

På én dag fremsatte Kommissionen både sit 2040-klimamål, trak de nye pesticidregler tilbage og indgik to politiske aftaler om EU's industripolitik. Altså bliver 2024 et klimapolitisk skæbneår i Europa

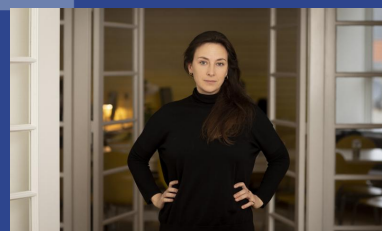
Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Kontakt

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Hovedkonklusioner

- På trods af politisk modvind vil klimapolitikken i det kommende årti fortsat være på Kommissionens dagsorden
- Dog vil EU's ambitiøse klimadrømme i større grad være i samspil med industrielle og sociale hensyn
- Flere europæiske regeringer kommer i klemme med EU's grønne tempo, fordi de mener ikke at kunne følge med i ambitionsniveau og hastighed
- Kommissionens fremsættelse af 2040-klimamålene inden Europaparlamentsvalget er et forsøg på at genbekræfte opbakningen til EU's egen klimalov

2024 bliver et klimapolitisk skæbneår i Europa. Året er kun lige begyndt, og vi har allerede set, hvordan EU's klima- og miljøkrav har vakt vrede hos europæiske landmænd.

På et bagtæppe af landbrugets protester præsenterede Kommissionen i denne uge sit forslag til EU's næste klimamål. Ifølge Kommissionen skal EU's udledninger reduceres med 90 pct. frem mod 2040.

Dermed har Kommissionen sat en streg under, at klimapolitikken det kommende årti vil komme til at berøre alle dele af den europæiske økonomi, herunder landbrug og fødevareproduktion. Det vil derfor nu for alvor blive tydeligt, om EU er klar til at betale den økonomiske og politiske pris for den grønne omstilling.

Det bliver op til den nye Kommission, der indsættes efter Europa-Parlamentsvalget i juni, at definere, hvordan arven fra den Europæiske Grønne Pagt skal bæres videre. Det kan derfor virke besynderligt, at denne Kommission præsenterer et nyt ambitiøst klimamål samtidig med, at landmænd demonstrerer på tværs af Europa.

Selvom Kommissionen er administrativt bundet af EU's klimalov, er timingen af udspillet både politisk og demokratisk vigtig. Med fremsættelsen af 2040-målet frem mod Europa-Parlamentsvalget sikrer Kommissionen sig, at de europæiske partier binder sig til klimaplanen for det næste årti og til de streger, den tegner for de kommende balancer mellem sociale, industripolitiske og grønne hensyn.

Men det betyder ikke, at den grønne omstilling frem mod 2040 bliver ukontroversiel. Langt fra. Med timingen af udspillet skabes en demokratisk legitimering i Europa-

Parlamentsvalget, som den næste Kommission kan henvise til, når de næste stik i klima- og miljølovgivning skal fremsættes.

Den grønne ambition består

Den Europæiske Grønne Pagt har været von der Leyen-Kommissionens flagskib. Og Kommissionen har under Ursula von der Leyens ledelse formået at holde næsen i sporet på den grønne omstilling. Kommissionen har fremsat og færdigforhandlet en næsten fuld lovpakke, der skal sikre, at EU kommer i mål med sit 2030-mål og har endda sikret, at både krig og pandemi blev udnyttet til at accelerere den grønne omstilling – både gennem RePowerEU planen og gennem øremærkningen til klima i EU's genopretningsplan.

Det er derfor sigende, at Kommissionens udgangsreplik er en ambitiøs 90 pct. klimamålsætning. Von der Leyen-Kommissionen har med andre ord haft en fast hånd på det klimapolitiske gennem turbulente tider.

Det er vigtigt at understrege, at den grønne ambition formuleret af von der Leyen-Kommissionen ikke – heller ikke i 2019 – er en fortælling om planetære pligter og fremtidige generationer. Det har først og fremmest handlet om at omdanne den europæiske økonomi til en klimaneutral økonomi, hvor vækst og fossile udledninger er afkoblet hinanden.

Den Europæiske Grønne Pagt skulle være med til at sikre EU's position som 'frontrunner' i fremtidens klimaneutral økonomi, samtidig med, at den skulle skabe de bedst mulige vækstbetingelser for europæiske virksomheder.

Men selvom den grønne ambition stadig er tydelig og understreget af målsætningen om 90 pct. reduktion, er der i Kommissionens udspil andre og konkurrerende fortællinger på spil.

Kommissionen understreger i sit udspil, at der i udviklingen af EU-klimapolitik post-2030 vil være behov for at samtænke tre lige væsentlige politiske målsætninger. Den grønne målopfyldelse skal nemlig flankeres af to – ifølge Kommissionen – komplimenterende logikker: 'retfærdig omstilling' og 'konkurrencedygtig bæredygtighed'.

Kommissionens udspil gemmer på kimen til ny fortælling, hvor klima, industri og sociale tiltag vægtes lige højt – og hvor politisk fremdrift på de grønne ambitioner i

stigende grad skal komplimenteres af, at EU imødekommer elementer fra den industrielle og den sociale logik. Kommissionens udspil viser dermed også konturerne af, hvordan den Europæiske Grønne Pagt skal genfortælles under den næste Kommission.

Et pusterum fra det grønne

På trods af, at 2023 var et år, der bød på ekstremt vejr med både omfattende oversvømmelser og historisk tørke i EU, efterspurgte flere politiske ledere en pause i den grønne omstilling.

Den svenske regering annoncerede, at den måtte udskyde dele af sine klimamålsætninger, og både Frankrigs Emmanuel Macron og Belgiens Alexander De Croo efterspurgte en pause i den grønne omstilling. Udmeldingerne kom samtidig med, at utilfredsheden for alvor begyndte at sprede sig i det europæiske landbrug, og at den vigtige kristendemokratiske gruppe i Europa-Parlamentet præsenterede sin Pagt for Europæiske Landmænd, hvori de opfordrede til, at man sænkede ambitionerne i EU's miljølovgivning, blandt andet mente de, Kommissionens udspil på reduktion af brugen af pesticider var for ambitiøst.

EU har bundet sig selv til masten og ved lov forpligtet sig på at blive det første klimaneutrale kontinent i 2050. Unionen er således forpligtet til at fremsætte både målsætninger og lovgivning, der sikrer, at EU arbejder sig frem mod klimaneutralitet, og medlemslandene er forpligtede på at implementere det.

Derfor er en fuld opbremsning af den grønne dagsorden ikke mulig, men nok heller ikke hvad der efterspørges. Logikken, vi så konturerne til i 2023, er snarere, at vi får de regler, der allerede er vedtaget nu, til at virke, inden vi lægger flere til. Heri ligger et opråb om en prioritering mellem, hvad der er nødvendigt, og hvad der er ønskværdigt.

Det blev tydeligt, hvordan en sådan prioritering kan udspille sig, da EU's miljø- og fødevarepolitik for alvor blev genstand for politisk debat i 2023. En række lovforslag på alt fra naturgenopretning, brug af pesticider og dyrevelfærd blev genstand for ophedet konflikt. Et centralt argument for kritikerne af disse forslag var, at de ramte et i forvejen trængt landbrug og ville føre til større omkostninger. For at undgå yderligere modstand valgte Kommissionen kort før jul at skyde dele af 'Jord-til-Bord-strategien' til hjørne – bl.a. blev det planlagte udspil på bæredygtige

fødevarer systemer ikke fremsat. Og i denne uge kom det frem, at den planlagte lovgivning, der skulle nedbringe brugen af pesticider i EU, også tages af bordet.

Når Kommissionen vælger at lægge de planlagte miljøforslag tilbage i skuffen, understreger det, at kravet om kun at prioritere det nødvendige kan få store konsekvenser for miljø- og fødevaredelen af EU's grønne omstilling. At Kommissionen valgte at trække i land, viser også, at von der Leyen ikke er immun overfor politisk modvind, særligt ikke i valgår, hvor hun har behov for opbakning fra sit kristendemokratiske bagland.

Men det er ikke kun hendes ønske om at blive genindsat, der forstærker den politiske ørenlyd overfor de stemmer, der ønsker en opbremsning i den grønne omstilling. Enhver kommission vil være afhængig af opbakning fra kristendemokraterne i EU. Ligesom de vil være afhængige af opbakning fra stadig flere europæiske regeringer, hvis mandat hviler på partier, der sætter spørgsmålstejn ved ambitionsniveauet og hastigheden i den grønne omstilling.

En anden, central anke i den position er, at der skal tages hånd om de afledte sociale effekter af den grønne omstilling. De høje fødevarer- og energipriser i 2022 og 2023 har været med til at forstærke den politiske bevågenhed på omstillingens sociale omkostninger på tværs af Øst- og Vesteuropa. Den tocifrede fødevarerinflation vi i 2023 så i lande som Frankrig, Tyskland og Spanien har skabt uro, og senest har den franske økonomiminister været ude og forsikre om, at prisstigningerne vil stabilisere sig i 2024. De sociale konflikter, den grønne omstilling kan bringe med sig, er også potentielt sprængfarlige for EU, da der i dem ligger kimen både til konflikter mellem klasser og mellem stater.

Ideen om retfærdig omstilling står da også centralt i Kommissionens 2040-udspil, hvor der fokuseres på behovet for tiltag, der sikrer imod den sociale slagside af den grønne omstilling, bl.a. for sårbare familier. På den måde imødekommes den kritik, der også har været rejst i de mange traktorprotester, hvor social og økonomisk ulighed mellem by og land har været et centralt emne. Det er et kritisk punkt, der har en meget større klangbund end blot landbruget, og som rummer potentialet til at vække vrede blandt de 30 pct. af europæerne, som er bosat i landområder.

Men uligheden har også et geografisk aftryk på kontinentet. Flere østeuropæiske stater har frabedt sig ukrainsk kornimport, da det vil sænke de lokale kornpriser. Det understreger, hvordan spørgsmålet om retfærdig omstilling ikke kun er en land-by-

diskussion, men også hurtigt kan blive et spørgsmål om retfærdig omfordeling mellem EU's medlemsstater.

Både den umiddelbare frygt for yderligere protester og for at udfordre den sociale og geografiske sammenhængskraft i Europa, vil være med til at bære delelementer af 'pauselogikken' med ind i den næste Kommission og sætte sit spor på EU's fremtidige grønne dagsorden.

Industrilogikken

Få timer efter at Kommissionen havde fremsat sin 2040-målsætning, annoncerede von der Leyen, at der var indgået en politisk aftale om Kommissionens seneste store industripolitiske udspil: Net Zero Industry Act.

Det er sigende for EU's fremtidige klimapolitik, at de to initiativer – Net Zero Industry Act og 2040-målsætningen falder sammen. Samtænkningen illustrerer industrilogikken: At det grønne nu skal balanceres med det blå. For EU har det grønne altid været en vækstdagsorden, så det er ikke nyt, at klima og økonomi samtænkes, men bekymringen for EU's løbende konkurrenceevne vil i fremtiden blive mere fremtrædende.

Både USA og Kina tilskynder massivt gennem forskellige offentlige støtteordninger deres industrier til at accelerere produktionen af klimateknologier. Det er i lyset af det globale *clean tech*-kapløb, at Kommissionen understreger et styrket og fornyet blik på "bæredygtig industri og konkurrenceevne" som en nødvendig forudsætning for, at den Europæiske Grønne Pagt bliver en succes.

En genfortælling af EU's klimapolitik, hvor industrilogikken væves ind, vil have fokus på erhvervslivets rammevilkår. Kommissionen har allerede annonceret, at regelbyrden i EU skal reduceres med 25 pct., ligesom lettere godkendelsesprocesser skal skabe bedre betingelser for den grønne industri. I Kommissionens udspil er fokus derfor på et potentielt 'europæisk industrieventyr', og i mindre grad på nedskæringer sektor for sektor.

Men erhvervslivet kan ikke vinde det grønne kapløb på afbureaukratisering alene. Det betyder også, at der vil være fokus på innovation og på de europæiske betingelser for at frembringe morgendagens grønne teknologier, herunder industristøtte – både i form af statsstøtte og EU's støtteprogrammer.

Der er i EU-tiltagene opmærksomhed på, at EU's forsigtighedsprincip, der slår fast, at man skal afholde sig fra at indføre tiltag, hvor der ikke er vished om hvorvidt de er sikre for miljøet skal balanceres med et 'innovationsprincip', som skal sikre, at enhver ny lovgivning vurderes med henblik på, om den fremmer innovation.

Innovationsprincippet er ikke et etableret princip i EU, men Kommissionen har de senere år, på opdrag af bl.a. industri- og erhvervsorganisationer, arbejdet for at gøre hensynet til innovation til en etableret del af EU's lovgivningsarbejde.

I modsætning til 'innovationsprincippet' er EU's forsigtighedsprincip indskrevet i EU-traktaten. Med en opprioritering af industrilogikken bliver spændingen mellem forsigtighed og innovation mere udtalt, og det bliver interessant at følge, hvor den næste Kommission vil lægge snittet.

Det nye fokus på europæisk konkurrenceevne kræver også, at der skal findes en balance mellem at ville mindske afhængigheden af import af kritisk teknologi fra fx Kina og sikre fortsat fremskridt på den grønne dagsorden. Virkeligheden i dag er, at en acceleration af udrulningen af vedvarende energi i høj grad afhænger af adgang til kinesiske komponenter. Hvordan hensynet til hhv. klima og til beskyttelsen af europæisk industri skal balanceres, er stadig et åbent spørgsmål. Men med et styrket industrifokus, kommer også et styrket fokus på at beskytte europæisk industri, og det er derfor muligt at klimaet får vigepligt for industrien.

Den industrielle fortælling er forenelig med en ambitiøs 2040-målsætning. Faktisk vil det være et krav, at der er tilstrækkelig forudsigelighed omkring EU's grønne fremtid til at skabe et stabilt investeringsmiljø. Men industrifortællingen vil stadig have en indflydelse på de konkrete lovforslag, der skal følge op på 2040-mål. Her må der forventes fokus på industrifremme, rammevilkår og innovation af nye teknologier som Biosolutions og Carbon Capture.

Med andre ord: Den grønne målopfyldelse består, men bliver i stigende grad flankeret af industrifremmende tiltag og opmærksomhed på sociale bekymringer.

Genbekræftelse af klimaloven

Kommissionen agerer altid både administrativt og politisk. Med sit 2040-udspil bruger Kommissionen en administrativ bunden opgave til at fremføre en politisk vision og samtidig fremtvinge en vigtig demokratisk samtale.

Ifølge EU's klimalov er Kommissionen forpligtet til at fremsætte en 2040-målsætning. Når 2040-målet er vedtaget, vil det danne rammen for EU's næste mål for nationale bidrag under Parisaftalen. Kommissionens udmelding er således både annonceret i EU's klimalov, men er også en del af et større ryk på de globale COP-forhandlinger.

Fremsættelsen af målet er også demokratisk og politisk vigtig. Kommissionen baner med præsentationen af 2040-målsætning vejen for politisk debat og beder både europæiske borgere, politiske grupperinger og regeringer om at tage stilling til, hvordan EU's fremtidige grønne politik skal se ud.

De politiske grupper i Europa Parlamentet kommer til at diskutere både målet og den konkrete lovtekst, når 2040-målet næste år skal indskrives i EU's klimalov. Bølgerne skal nok igen her komme til at gå højt, når der skal landes et kompromis mellem De Grønnes udmelding om, at de gerne ser en [100 pct. udfasning af fossil energi i 2040](#) på den ene side og Kristendemokraternes vision for europæisk landbrug på den anden.

Målet sikrer, at den næste Kommission, hvis opgave det bliver at knytte konkret lovgivning til 2040-målsætningen, kan pege tilbage på valget og den demokratiske legitimitet der ligger heri, når de næste svære lovforslag skal præsenteres.

Men ved at fremsætte 2040-målet i optakten til valgkampen tvinger Kommissionen de europæiske partier, der står bag EU's klimalov – ikke mindst Kristendemokraterne – til at genbekræfte deres opbakning til EU's grønne omstilling. Kommissionen spørger kort sagt både partier og medlemslande, om der stadig er opbakning til EU's grønne vision, når det klimapolitiske blik flyttes fra 2030 til 2040.